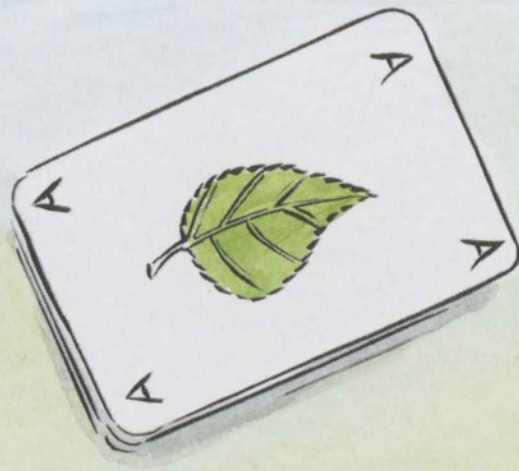

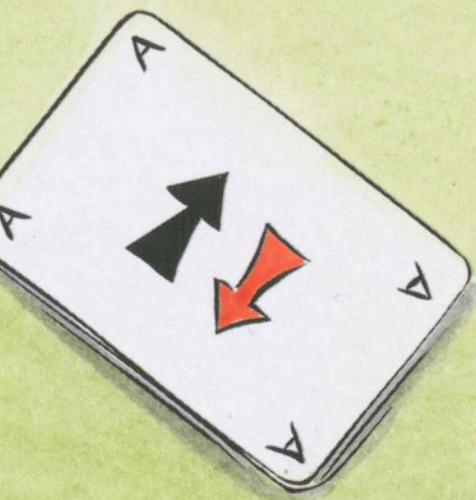

Interpretációs kalauz

Örökségünk megismertetése

Thorsten Ludwig

Thorsten Ludwig

Interpretációs kalauz
Örökségünk megismertetése

Jelen kiadvány katalógusrekordja elérhető a Deutsche Nationalbibliothek-től.
<http://dnb.dnb.de>

Az Európai Bizottság jelen kiadvány előállításához nyújtott támogatása nem jelenti a tartalom jóváhagyását is. A tartalom kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és a Bizottság nem tehető felelőssé a jelen kiadványban közölt információk bármilyen felhasználásáért.

Bildungswerk interpretation
Am Rasen 23
D-37214 Werleshausen
Tel. +49-(0)5542-505873
www.interp.de

Szerző:
Thorsten Ludwig

Eredeti cím:
The Interpretive Guide – Sharing Heritage with People

Németországi kiadás:
Bildungswerk interpretation, Werleshausen

Első kiadás, 2014

Fordította és szerkesztette: Miszné Korenchy Anikó és Mész József
Borító és rajzok: Philip Rutt

6	A HeriQ-ról
7	Bevezetés
8	A négy ász
9	A vezető segíti az örökség megőrzését
10	A vezetők a jelenségeket élményekké változtatják
12	Kölcsönös kapcsolat
14	A vezetők a tényeket értelmes témákba rendezik
16	Az alakzatok változtatása
17	Kellékek mértékletes használata
18	A zavaró hatások elfogadása
19	Akadályok leküzdése
20	A látóhatár kitágítása
21	A fenntarthatóság figyelembe vétele
22	Jelenségek összekapcsolása
23	Sorozatok tervezése és felidézése
24	Egy örökség-séta értékelése
25	Kezdés és befejezés
26	Hogyan tovább?
27	Függelék
28	Feladatlap interpretációs beszélgetéshez
29	Példák interpretációs beszélgetéshez
30	Értékelőlap interpretációs beszélgetéshez

A HeriQ-ról

A HeriQ egy, az innováció terjesztésére szolgáló EU Leonardo projekt. A HeriQ egy korábbi Leonardo projektből, a TOPAS-ból (Training of Protected Area Staff) származik, amelynek célja az európai örökség-interpretáció tulajdonságainak és standardjainak meghatározása volt. A TOPAS-on belül 2003-ban kifejlesztettünk egy „Alapvető interpretációs készségek” című próbakurzust, majd a következő években több felkészítő és minősítő kurzust tartottunk az örökségtúrák vezetői számára.

Három szervezet fogott össze 2008-ban Németországban és megegyeztek azokban a TOPAS-on alapuló kritériumokban és kompetenciákban, amelyek segítségével összekapcsolható az örökség-interpretáció és a fenntarthatóság megismertetése. Ezt a ParclInterp-nek nevezett programot az UNESCO is elismerte. A HeriQ 2013-ban azért indult el, hogy a ParclInterp tapasztalatait átadja más európai országoknak is.

A HeriQ két célra összpontosít:

- ⇒ a túravezetőket arra inspirálja, hogy interpretációs szószólóként lépjenek fel, támogató hálózatokat kialakítva a fenntarthatóságot szolgáló örökség-interpretáció számára
- ⇒ olyan túra- és sétavezetők felkészítésére és minősítésére, akik meg szeretnék osztani az örökségüket a résztvevőkkel

Ez a kézikönyv a második célt kívánja szolgálni.

A HeriQ partner szervezetei:

APARE – Association pour la Participation et l’Action Régionale, France
Bildungswerk interpretation, Germany
Heritage Interpretation Center, Bulgaria
Istituto Pangea Onlus, Italy
Mediterranean Centre of Environment, Greece
National Association for Small and Medium Business, Bulgaria

Európai örökségünk hatalmas: a déli templomoktól az északi fjordokig, a Duna madárvédelmi területeitől az Atlanti-óceánra néző rejtélyes kőkorongokig tart. Ez a mi örökségünk. Megsúgja azt, hogy honnan jöttünk és segít felfedezni azt, hogy merre tartunk.

Sok európai főállásban vagy önkéntesként természetvédelmi területeken és történelmi épületekben, múzeumokban, állatkertekben és botanikus kertekben dolgozik. Elszántan munkálkodnak azon, hogy reflektorfénybe állítsák örökségünket és jobb megoldásokat találjanak a jövő alakítására. Az örökség-interpretáció támogatja őket. Világszerte elterjedt megközelítésként megerősíti az embereket abban, hogy felelősséggel gondoskodjanak közös örökségünkről és sok értékes európai helyszínen felfedezzék a „hely szellemét”.

Az örökség-interpretáció erősen kapcsolódik a nemzeti parkok történetéhez. Freeman Tilden újságíró 1957-ben írta meg *Örökségünk interpretációja* című nagy hatású könyvét az Egyesült Államok Nemzeti Park Szolgálatára számára. Ebben definiálta először az örökség-interpretációt és fektette le annak alapelveit. Európában 2010 óta létezik egy European Association for Heritage Interpretation (Interpret Europe), amelyben professzionális túra- és sétavezetők osztják meg tapasztalataikat és fejlesztik munkájukat.

Az örökség-interpretáció a média számos formáját használja, de a közvetlen személyközi kontaktusban működik a legjobban. Ezért az interpretációs vezetés kiemelkedő szerepet játszik. Ez a kézikönyv az interpretációs vezetők számára készült egész Európában. A kézikönyv kipróbált és letesztelt gyakorlataival, amelyeket a vezetők önállóan is elvégezhetnek, valamint önértékelési és kollégák közötti coaching javaslataival segíti az interpretációs vezetőket abban, hogy javítsák készségeiket az örökség-interpretáció négy lényeges területén.

A természeti és kulturális örökségi helyszíneken – a különböző országokban található parkokban, állatkertekben, botanikus kertekben, kastélyokban, kisvárosokban és múzeumokban – dolgozó túra- és sétavezetők inspirálták a kézikönyvben leszárt gondolatokat. Mindannyiuknak köszönetet mondunk és reméljük, hogy ezt a kiadványt hasznosnak találják majd, és folyamatosan fejleszteni fogják.

*Megértem a sziklákat,
megtanulom az áradás,
a vihar és a lavina nyelvét.*

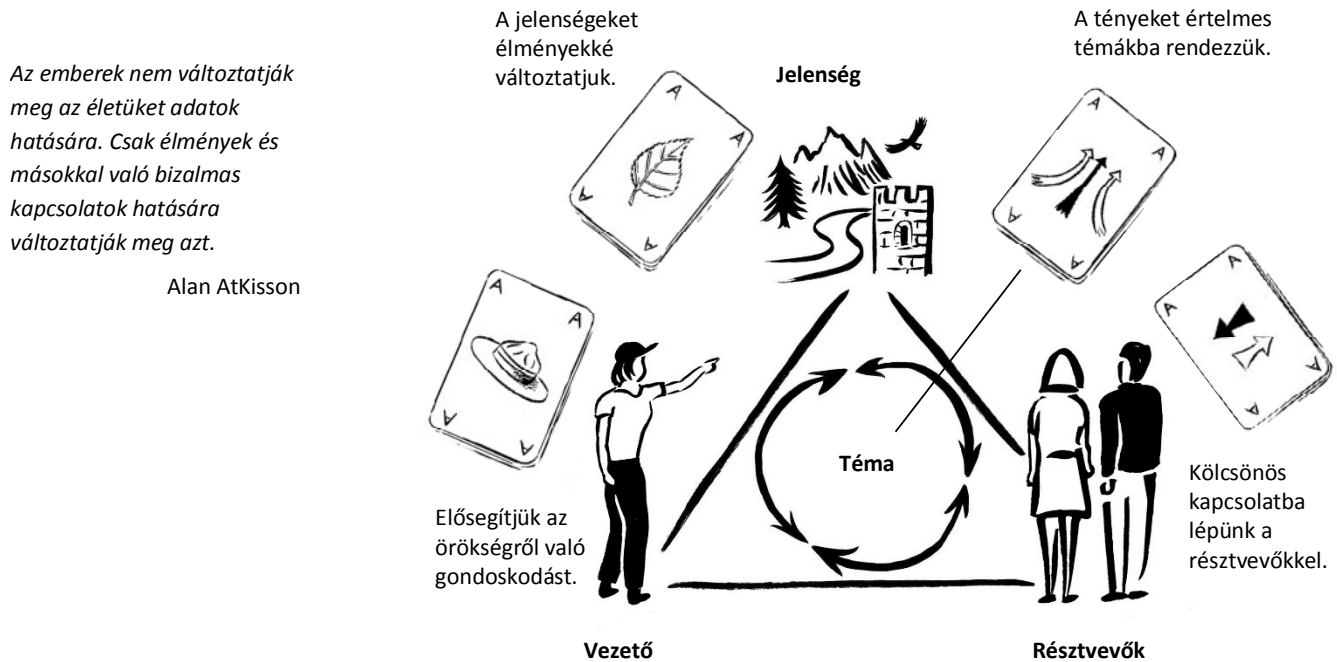
*Megismerkedem a
gleccserekkel és a vad
kertekkel, és olyan közel
kerülök a föld szívéhez,
amennyire csak tudok.*

John Muir

A négy ász

Számos kompetencia és minőségi kritérium kapcsolódik az örökség-interpretációhoz. De a legtöbb pusztán négy lényeges tevékenységen nyugszik.

Ezek a tevékenységek az úgynevezett interpretációs háromszöggel szemléltethetők:

Bármely interpretációs élmény pl. egy beszélgetés, vagy épületen belüli vagy kívüli séta célja az, hogy életet leheljen a háromszög minden egyes sarka közötti térbe, míg a három csúcs középpontjában egy erős téma helyezkedik el.

A négy ász, amely a háromszögben összekapcsolt négy elemből – a vezetőből, a jelenségből, a résztvevőkből és a témából – származik, a következő:

- ⇒ Elősegítjük az örökségről való gondoskodást.
- ⇒ A jelenségeket élményekké változtatjuk.
- ⇒ Kölcsönös kapcsolatba lépünk a résztvevőkkel.
- ⇒ A tényeket értelmes témákba rendezzük.

Ez a négy ász bármely interpretációs tevékenység alapvető sajátosságát adja meg. Vegyük szemügyre őket közelebbről.

Nagykövetté válni

Mint interpretációs vezetők, dolgozunk akár természetvédelmi területen, történelmi vagy kulturális helyszínen, egy múzeumban, egy állatkertben vagy botanikus kertben, egyben örök is vagyunk. A kártyán látható parkőr kalap szimbolizálja felelősségünket mindazért, amit örökségünként értékelünk és védenünk kell, legyen az megfogható, mint egy gótikus katedrális, vagy megfoghatatlan, mint a boltozatai alatt visszhangzó gregorián dallam. Minden interpretációs tevékenység fontos célja, hogy ezzel a globális gondolattal inspirálja a látogatókat, egyben lehetővé téve számukra, hogy megtapasztalhassák ennek helyi megnyilvánulásait is.

Személyesnek lenni

Személyiségünk kritikus szerepet játszik az interpretációs vezetésben – különösen azon vezetőké, akik a területen nőttek fel, és akiknek élete összefonódott a természeti vagy kulturális környezettel. A személyes élmények gyakran izgalmasabbak a résztvevők számára, mint a tényszerű információk. És az a benyomás amelyet, mi mint vezetők teszünk a résztvevőkre, jelentősen hozzájárul az interpretációs beszélgetés vagy séta sikeréhez.

Oktatás helyett ösztönzés

Az ismeretszerzés mai megközelítései azt hangsúlyozzák, hogy mint vezetőknek nem oktatóknak, nem pusztán információ-szolgáltatóknak kell lennünk. Mi facilitátorok vagyunk, magyarázatokkal szolgálunk, új perspektívákat nyújtunk a résztvevőknek, készen állunk arra, hogy élményeinket megosszuk velük, és arra bátorítjuk őket, hogy többet fedezzenek fel maguknak. Beszélgetéseink során készen kell állnunk arra is, hogy megkérdőjelezzük saját nézőpontunkat.

Különböző szerepekben feltűnni

Ennek érdekében képesnek kell lennünk különböző szerepekbe bújni. A vezetők érvelnek, figyelnek, mediálnak, magyaráznak, inspirálnak és bátorítanak, feszültséget keltenek, vagy lazításra ösztönöznek, és mindig támogatják a résztvevőket, hogy rácsodálkozzanak új felfedezéseikre. Egy kis színházhoz hoznak létre, egy emlékeztető drámát, amely segít bevésni az üzeneteket és az emlékeket.

Gyakorlat: Különböző szerepek eljátszása

Egy-egy témát írunk fel tíz kártyára: a szavak lehetnek „fény”, „zaj”, „kezdet” stb. Aztán több papírkalapot készítünk, úgy hogy egy szerepet írunk mindegyikre, pl. „tanár”, „mediátor”, „narrátor” stb. Egyikünk húz egy témakártyát, választ egy „szerepkalapot” és bemutatja a témát belevonva másokat a szerepbe. Egy idő után valaki más vesz egy másik „kalapot”, és eljátszik egy másik szerepet, amíg mindegyik „kalapot” fel nem használták. Sok lehetőség van a kalapos játékra.

A vezető segíti az örökség megőrzését

*... védelem a nagyra értékelés révén,
nagyra értékelés a megértés útján,
és megértés az interpretáció
segítségével.*

Conrad Wirth

Legyőzni a gyengeségeket

Bármely sikeres munka védjegye és szükséges feltétele, hogy tudatában legyünk saját gyengeségeinknek, nyíltan foglalkozzunk velük, de fogjuk fel őket tanulási kihívásnak. Minden egyes örökség-sétán tűzzünk ki egyetlen célt – és rögtön a séta után értékeljük önmagunkat, hogy mennyire sikerült elérni célunkat.

A vezetők a jelenségeket élményekké változtatják

*Ne próbáld meg hiúságotat
kielégíteni nagyon sok dolog
megtanításával. Az emberek
kíváncsiságának felébresztése
elegendő, hogy felnyissa az
elméket; ne terheld túl őket.*

*Egy szikrát csiholj csak, s ahol
jól éghető anyag van,
tűzet fog gyújtani.*

Anatole France

A tárgyak és az események életre keltése

Bármely interpretációs tevékenység középpontjában olyan kellemes, közvetlen élmények állnak, amelyek autentikus örökségi elemekhez kapcsolódnak. Ezeket az elemeket jelenségeknek nevezzük, hogy hangsúlyozzuk az értéküket. Minden jelenséget érzékeinkkel fogunk fel, legyenek azok kézzelfogható tárgyak, mint a fák, festmények vagy a házak, vagy megfoghatatlan jelenségek, mint a táncok, dalok, vagy a napfelkelték. Vezetőként csak ott és akkor próbálunk meg témákat felvetni ahol, és amikor azok láthatók, vagy érzékelhetők, és mint egyedi tárgyakra mutathatunk rájuk. Például nem foglalkozunk gótikus templomokkal általános módon, pusztán úgy tekintve az adott templomra, mint az építészettörténet bizonyos szakaszának képviselőjére, hanem mindig összekapcsoljuk a látott példát saját különleges történetével és tulajdonságaival.

Ezért egy jelenség, például egy természetvédelmi terület interpretációja különböző lesz tavasszal és ősszel, és eltérő lesz napsütésben és esőben. A helyszín vagy tárgy közvetlen érzékelése a legnagyobb ász bármely interpretációs tevékenység paklijában. Általában még egy romos épület vagy egy örökségtúrán véletlenül megtalált megrongálódott lelet is erőteljesebb élmény, mint egy tökéletes másolat vagy kép a zsebedben. Minél jobban tudja kezelni egy vezető a váratlan (bár a tapasztalat növekedésével talán könnyebben megjósolható) tárgyakkal vagy eseményekkel való találkozást, annál jobb vezető lesz.

Gyakorlat: Egy jelenség egyediségének kiemelése

Négy csoportra oszlunk, mindegyik csoport négy első látásra hasonló jelenség, pl. négy hasonló korú és nagyságú út menti fa közül választ egyet. Mindegyik csoport megvizsgálja a kiválasztott jelenség sajátosságait, összehasonlítva a többivel. Végül mindegyik csoport bemutatja a jelenséget, világosan kifejezve annak „személyiségét”.

Rejtett izgalmak

Egy villámcsapás kettéhasította a fenyőfát és gomba terjedt el a hasíték egyik oldalán. A fa másik oldala felé vezetett csoport nem vette észre a helyzet súlyosságát. Azonban hamarosan meglepődve fedezték fel a sérült területet. Ilyen felfedezéseket meglepő hangok vagy szagok is előidézhethetnek. Ezek nagyon vonzóvá tehetnek egy örökségtúrát.

Gyakorlat: Titkok feltárása

Egy örökségi helyszínen pl. egy szabadtéri múzeumban mindannyiunk keres egy „titkot” rejtő jelenséget. Aztán valamelyikünk elvezeti a többieket egy ilyen jelenséghez, először felkeltve az érdeklődést, majd hirtelen feltárva a rejtett vonást, lehetőség szerint a legdrámaibb módon.

Válogatás a „hidak” változataiból

Az interpretációs háromszögben azokat a kommunikációs elemeket, amelyek segítenek közel hozni a résztvevőket a jelenséghez, a folyón való átkeléshez hasonlítva, képszerűen „hidak”-nak nevezhetjük. Bármely magyarázat lehet ilyen „híd”, és egy szakértővel megtett mezei túrán vagy múzeumlátogatáson a magyarázatok elégségesek lehetnek. Ám egy széles nagyközönségnek szóló tevékenység esetén a részletes magyarázatok általában nem megfelelőek. Ezért a vezetőknek fel kell szerelkezniük a csoportokhoz és a jelenségekhez illő érdekes „hidak” széles skálájával.

Módszertani „hidak”, amelyekkel egy jelenség bemutatását segíthetjük:

- ⇒ magyarázat
- ⇒ leírás (megfigyelés)
- ⇒ narratíva (kalandos történet, mese, legenda, vicc)
- ⇒ előadóművészeti kifejezés (költemény, rím, dal, dallam)
- ⇒ stimuláló érzéki észlelés
- ⇒ izgalmas képalkotás (pl. sziklákból vagy fák alakjából)
- ⇒ bemutató
- ⇒ illusztráció (fotó, rajz, statisztika)
- ⇒ vizsgálat (kísérlet)
- ⇒ játék (szerepjáték is)

Ezen a ponton világossá válik, hogy egyes „hidak” vonzóbbak lehetnek bizonyos résztvevők számára, mint mások. Ez fontos, a szavak megválasztásával is befolyásolt tényező, amelyről később még szó lesz majd.

A résztvevőink világához kapcsolni a jelenséget

Retorikai „hidak” a jelenséghez

Összehasonlítás	Ez az agyagedény olyan vékony, mint a pergamen.
Példa	Ezen a kereskedelmi úton például mészkövet szállítottak.
Szókép	Ezeknek az ősi edényeknek nagy fülük van.
A perspektíva elmozdítása	Ha mi faszénégetők lennénk...
Humanizálás	...és aztán a szűz azt gondolja...
Ellentét	Néhányan otthon, mások egész nap itt a gyárban dolgoztak
Nyilvánvaló ellentmondás	A holt fa él!
Idézet	Szegénység a bűn szülője, mondta állítólag Arisztotelész.

Gyakorlat: Egy jelenség megközelítése különböző „hidakon” át

Az előző két keretben felsorolt „hidakat” felírjuk egy-egy kártyára, keresünk egy érdekes örökségi tárgyat, és leteesszük a kártyákat a tárgy és közénk. Egy idő múlva mindenki választ egy kártyát, és amint a kártyák elfogytak, sorban mindenki szemlélteti az általa húzott „hidat”; pl. víznyelő a sziklában ⇒ idézet ⇒ „A csepp kívázza a követ.” (Ovidius)

Az egész képre tekintve

Az eredeti tárgyak vagy helyszínek egyediként való érzékelése nem azt jelenti, hogy nem tudjuk szélesebb kontextusba helyezni azokat. Néha még a globális utalások is értelmesek lehetnek (20-21. old). És ezek használata örökségünk megőrzésének példáulként elfogadható mindaddig, amíg az interpretáció a jelenségre összpontosít.

Beszélgetések és séták

Mikor egy helyben, pl. egy régi erőd bejáratánál öt vagy tíz percre maradva felfedjük egy jelenség néhány titkát, akkor ezt interpretációs beszélgetésnek nevezzük. Az interpretációs beszélgetés a vezetés középpontjában helyezkedik el. Sűrűn látogatott kiállítások és népszerű helyszínek, ahová folyamatosan érkeznek új látogatók jó eséllyel kínálnak arra, hogy megismerkedjünk ezzel a megközelítéssel; pl. minden órában hasonló interpretációs beszélgetést tartva ugyanazon a helyen. Az örökség-séták (22. old.) számos interpretációs beszélgetésből állnak. A személyes interpretáció egyetlen formája sem lehet monológ; mindegyikbe be kell kapcsolni a résztvevőket.

Kölcsönös kapcsolat

Ameddig én beszélek, nem tapasztalok meg semmi újat.

Marie von Ebner-Eschenbach

Tudatában lenni a vezetés előnyeinek

Az interpretáció első alapelve azt mondja, hogy össze kell kapcsolnunk a jelenséget a résztvevőink személyiségével. Ezért hasznos valamennyit tudnunk róluk, a háttérükről és korábbi tapasztalataikról. A vezetés nagy előnye az interpretációs táblákkal vagy multimédiás berendezésekkel szemben az, hogy képesek vagyunk ezt a tudást megszerezni és reagálni rá.

Elérni a résztvevőket

A párbeszéd kialakítása céljából először is kapcsolatba kell lépünk a résztvevőkkel. Visszaemlékezve az interpretációs háromszögre újra felhasználhatjuk a „hidak” gondolatát – ám ezúttal a vezetők és a résztvevők közötti „hidakét”.

„Hidak” a vezetőktől a résztvevők felé

- ⇒ Érthetőség (nyelvi és tartalmi)
- ⇒ Szemkontaktus (a reakciók megfigyelése is)
- ⇒ Szembefordulás a résztvevőkkel és a megfelelő testbeszéd használata
- ⇒ Humor
- ⇒ Nyitottság (pl. saját eszméinktől való eltérésre való hajlandóság)
- ⇒ Bemutatkozás és a résztvevők néven szólítása
- ⇒ Odafigyelés, hogy többet tudjunk meg (Tehát sokat jártak erre felé?)
- ⇒ Hasonló érdeklődés és gondolatok észlelése és felfogása
- ⇒ A résztvevőkhöz kapcsolódó barátokra vagy csoportokra való hivatkozás
- ⇒ A résztvevők saját világára való hivatkozás (munka, család, hobbi stb.)

Az interpretációs vezetők azon keresztül gyakorolnak hatást, amit mondanak és ahogyan mondják. A vezetés a kommunikációról és a nyilvános beszédéről szól. Mindkettő tanulható általános nyilvános beszéd kurzusokon néhány országban, pl. közösségi főiskolákon. Példaként két gyakorlatot mutatunk be.

Gyakorlat: Hangulat kifejezése

Teszünk egy semleges kijelentést (pl. össze sok madár délre költözik) és kis kártyákat készítünk, amelyeken egy melléknév utal egy hangulatra (pl. depressziós, szegénylős, gögös stb.). Aztán mindegyik résztvevő húz egy kártyát és elmondja ugyanazt a kijelentést a megfelelő hangulatot kifejezve, míg a többiek igyekeznek kitalálni, hogy melyik hangulatról van szó.

Gyakorlat: Egy jelenet leírása szavak nélkül

Kialakítunk egy egyszerű történetet (pl. séta a természetben) cselekvésekkel (pl. becsomagolunk egy hátizsákot, keressük az irányt stb.) és számozott kártyákra felírjuk az egyes jeleneteket. Mindegyik résztvevő kap egy kártyát. Sorjában testbeszéddel mutatják be a saját jelenetüket; hangot kiadni tilos. A végén rekonstruáljuk a történetet és a csoport megvitátja melyik jelenet volt a legjobban bemutatva és mi tette azt a legjobbbá.

Beszélgetés kezdeményezése

Bár most jelentős figyelmet szenteltünk annak, hogy miként lehet egy prezentációt érdekesebbé tenni, de ha a vezetett séták kártyái között az egyik ász a beszélgetés, akkor a vezetőnek tudnia kell gyorsan átváltania az „előadás-tartásról” a résztvevőkkel való valódi eszmecserére. Egy csoportot, amely besülylyedt a pusztán hallgató szerepbe nehéz újra „életre kelteni”.

Belemerülni a résztvevőink világába

Egy beszélgetés eredhet egy kérdéseket felvető közös élményből vagy a vezető által feltett kérdésekből. A nyitott kérdések különösen hasznosak. Nyitott kérdések azok, amelyek különböző válaszokat eredményeznek a résztvevők saját tapasztalataitól függően, s nem pusztán igent vagy nemet. Pl. Európa melyik más régiójára emlékezteti önt ez a táj? A különböző válaszok gyakran jó lehetőséget adnak a beszélgetésre.

Gyakorlat: Nyitott kérdések feltétele

Csoportokra oszlunk, mindegyik csoport választ egy jelenséget és felkészül a kérdések feltételére:

- ⇒ Egy fókusz kérdés (a válasz a jelenséggel való közvetlen kontaktust feltételez);
pl. mire hasonlít ennek az agyagedénynek a hangja, ha megkopogtatjuk?
- ⇒ Egy vonakoztató kérdés (amelyik a résztvevők világába vezető kapcsolatokra kérdez rá);
pl. hol látott már ilyen edényt korábban?
- ⇒ Egy folyamatra vonatkozó kérdés (arra kérdez rá, hogy valami miként történhet);
pl. milyen körülmények között maradhattak meg ilyen edények ilyen hosszú időn át?
- ⇒ Egy értékelő kérdés (amelyik egy vélemény tisztázását igényli);
pl. ássuk ki az agyagedényeket vagy hagyjuk ott, ahol vannak?

Ezután mindegyik csoportból valaki beszélgetést kezdeményez a többiekkel, diszkrétan belefoglalva a négy kérdést. Miután befejeztük, összehasonlítjuk, hogy melyik beszélgetésből mit tudtunk meg.

A zárt kérdésekre csak egyetlen meghatározott válasz adható (Pl. mi a neve ennek az építészeti stílusnak? Tudja valaki?) Ezeket csak ritkán használjuk, mert gyakran formális tanítást eredményeznek, de természetesen a válaszok felhasználhatók magyarázatokra.

A teljes személy bevonása

Az interpretációs vezetők mindig a fejhez, a szívhez és a kézhez szólnak. Amibe az emberek bele tudják élni magukat, és amit maguk mondanak és tesznek, segíti őket, hogy mélyebben magukévá tegyék az élményeket, mint amikor csak hallanak és látnak.

Az aktivizálás első szakasza a demonstráció lehet, amelybe bevonjuk az egyes résztvevőket. (Mégfogná ezt az ágat kérem?) Ha szükség van ránk, az mindig vonzó a legtöbb ember számára. Egy másik ösztönző lehet valaminek a megkeresése, pl. egy veszélyeztetett növényé vagy egy építészeti stíluselemé.

A második szakasz, a valódi részvétel egy lépéssel továbbmegy. Megadja a lehetőséget egy tevékenység előrehaladásának irányítására. A részvétel gondolatát, amely nagyon fontos szerepet játszik a mai tanulásban, több mint 50 éve hangsúlyozzák az örökség-interpretáció lényeges elemeként. Ha az emberek közreműködnek, akkor teljesebben bekapcsolódnak. Például egy római villa látogatói érdeklődnek az ott élő család életének bizonyos vonatkozása iránt és a vezető azonnal bemutatja nekik az ahhoz kapcsolódó felszerelési tárgyakat.

A részvétellel kapcsolatos egyik kihívás az lehet, hogy a vezetési folyamat nem látható előre részletesen. A következő oldalon kifejtjük azt, hogy miként kezeljük ezt a bizonytalanságot.

Jól csak a szívvel lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.

Antoine de Saint-Exupéry
(Rónay György fordítása)

A vezetők a tényeket értelmes témákba rendezik

A tudományos tények megragadó történeteket igényelnek, hogy megnyerjék az emberek vonzalmát. Ebben az esetben a mítosz nem versenyez az igazsággal, hanem kapcsolódik ahhoz, ami az embereknek számít, és ami álmódosításra készíti őket.

Denis Guedj

Az interpretációs téma

Ha tapasztalt vezetők tevékenységét figyeljük, mély benyomást tesz ránk interpretációs beszélgetéseik és sétáik könnyedsége és tömörsége. A titok abban az ügyességben rejlik, amellyel a hosszú történeteket ellenállhatatlanul érdekes témákká sűrítik össze. A témák az interpretáció legfontosabb elemei közé tartoznak. Összekapcsolják az interpretációs háromszög három csúcspontját, belső képeket keltenek fel és ösztönző módon világos irányt adnak az eseménynek. Ám felborítanak néhány, a formális oktatásból ismert folyamatot.

Értelmes témakijelentések keresése

Mikor vezetésre készülnek, néhányan hajlamosak a gondolatokra és tényekre fókuszálni. Az interpretációban a hangsúly az ún. témákra és jelentésekre tevődik át. Ez nem azt jelenti, hogy a tények nem fontosak – igazából azok. Ám a tények másképpen szerveződnek: egy-egy téma köré. Ezen a módon a tények sokkal emlékezetesebbé válnak. Egy téma egy nagyobb igazságot reprezentál, amelyik a jelenség természetéhez, valamint a résztvevők háttéréhez és tapasztalataihoz kapcsolódik.

Példák témakijelentésekre

- ⇒ Ez a pici mag egy hatalmas fát rejt magába. (Fenyőmag)
- ⇒ A farmer felesége sosem akasztotta ezt a ruhát szekrénybe. (Rongyos ruha)
- ⇒ Ez a kosár kevés anyagot, ám sok ügyességet igényelt. (Régi fonott kosár)
- ⇒ Itt egy ősi tenger fenekén állunk. (Homokkő lemez)

A témák egymondatos történetek, amelyek rezonálhatnak résztvevőink tapasztalataival. Mint a fenti példákban láthatjuk, a témák közvetlenül kapcsolódnak a jelenséghez (ha nem alkotják, mint főtémák, egy örökség-séta alapját; lásd a 22. oldalt).

Hogyan működnek a témák?

Vegyük például a pici magot, amelyik egy hatalmas fát rejt magába. A fa jelenség: láthatjuk, hallhatjuk, szagolhatjuk, még meg is ízlelhetjük. Viszont nem érzékelhetjük a növekedés folyamatát; feltételezzük, hogy ez tény. Ám azt tudni, hogy egy fa megnőhet nem érint túl mélyen minket. De amint felismerjük, hogy valamilyen alig észrevehető dolog egy mély benyomást keltő valamivé fejlődhet, ennek mélyebb jelentése lehet számunkra. Ismerjük ezt a motívumot saját életünkben, érzelmeket és értékeket idéz fel bennünk – ebben az esetben talán a csodálatot és az önfejlesztés eszméjét. Ezért az egyszerű mag hirtelen jelentéssel telik meg számunkra és úgy érezzük, hogy kapcsolódunk hozzá.

Jelenség	Tény	Jelentés
Ez a fenyőmag	megnő	alig észrevehető dologból egy mély benyomást keltő valamivé.

Gyakorlat: A tények megkülönböztetése a jelentésektől

Szétszóródunk egy területen, mindegyikünk keres egy kis tárgyat, amelyik valamilyen reakciót vált ki belőlünk. Egy textildarabra gyűjtjük a tárgyakat, és rájuk nézve megállapítjuk, hogy melyik mi. Aztán sorban mindenki körbeadja a tárgyát és kifejti a tárgy jelentését számára (pl. egy megrágott madártoll együttérzést vált ki). Közösén rámutatunk a tény (mi ez?), és a jelentés (mit vált ki belőlem?) különbségére.

Egyetemes fogalmak észlelése

A jelentések elsősorban egyéniek, de vannak közöttük olyanok, amelyek majdnem mindenkiben megjelennek. Ezeket egyetemes fogalmaknak hívjuk – mint a születés és a halál, vagy mint a szabadság és a rabság. Az emberi természetben mélyen gyökerező egyetemes fogalmakat tartalmazó témák majdnem mindig működnek. Mindenkiben előidéznek valamit, habár nem biztos, hogy mindenki számára azonos jelentéssel bírnak. De az egyetemes fogalmak valahogyan felcserélhetőek, ezért gyakran felületesek, különösen akkor, ha túl sokszor használjuk ugyanazokat a fogalmakat és nem győződünk meg arról, hogy a jelentőségük, az eredeti helyszínre vagy tárgyra vonatkozó jelentésük nyilvánvaló.

Megeleveníteni az élettelen

Sok résztvevőnk számára a növények (különösen a virágzó növények) vonzóbbak a köveknél és az állatok (különösen a kicsik) vonzóbbak a növényeknél – míg az emberek (különösen a gyerekek) a legvonzóbbak legtöbbünk számára. A kevésbé vonzó jelenségek több figyelmet kapnak, ha vonzóbb dologgal társulnak. Például egy cserépedény gyakran sokkal vonzóbbá válik, ha egy izgalmas történet szól a felfedezéséről vagy arról, hogy mit jelentett az edény egy ősi kultúrában.

Gyakorlat: Történetek és tárgyak összekapcsolása

Egy táskában összegyűjtünk annyi mindennapi tárgyat, ahány tagja van a csoportnak. Körbe ülünk és valaki elveszi a táskát. Találomra kivesz belőle egy tárgyat, s elmond egy történetet, amelyik vonzóvá teszi a tárgyat a csoport számára. A táska ilyen módon egyik kézről a másikra jár. Ha valaki nem tud történetet mondani, akkor leteszi középre a tárgyat és vesz egy másikat. A középben lévő tárgyakat elevenítjük meg utoljára. Vigyázat: az interpretáció során soha nem találhatunk ki tények által alá nem támasztott történeteket, hacsak explicite nem hangsúlyozzuk azt.

A témák világítótornyoként való felfogása

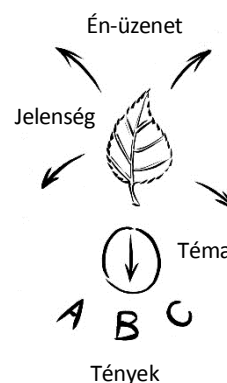
A téma nemcsak azáltal támogat minket, hogy elősegíti a kapcsolatok kialakítását a résztvevők és a jelenségek között, hanem szervezési eszköz is. Mint egy világítótorony, amelyik vezeti a hajó útját, a téma az egyetlen olyan elem a vezetés során, amely nem változhat. Megengedi a résztvevők számára a jelenség megtapasztalását, kifejezi annak jelentését számukra a fókusz elvesztésének kockázata nélkül. Újra felhasználva a világítótorony metaforáját: a szelek és az áramlatok miatt ritkán közelítjük meg a világítótornyot egyenes vonalban, de mindig rajta tartjuk a szemünket.

Gyakorlat: Jelentések dióhéjban

Környezetünkben mindegyikünk keressen egy olyan jelenséget, amely különösen nagy hatással volt rá és körülbelül tíz percig tart lerajzolni egy kártyára. Ezután két résztvevő kicseréli kártyáit és meglátogatják egymást a jelenségeiknél és leírják, mi volt az, ami mély benyomást tett rájuk. Azután újabb tíz percre különválnak, leülnek és egyetlen rövid és találó mondatban összefoglalják, amit hallottak. Ezután újra mindannyian összegyűlünk, elkalauzoljuk egymást jelenségtől jelenségig beszélgetés nélkül, csak ezt az egyetlen mondatot elmondva. Végül megvitátjuk, hogy melyik mondat használható legjobban témaként egy vezetés során.

Gyakorlat: Témák felfedezése én-üzenetek segítségével

Mindegyikünk kiválaszt egy jelenséget és átgondolja, hogy az mit mondhatna nekünk magáról. Leírjuk ezeket az „én-üzeneteket” egy papírra (pl. egy hatalmas sziklától: "egy gleccser hozott ide engem") és elhelyezzük egy megfelelő helyre a jelenség körül. Ezután átbeszéljük milyen én-üzenet a legalkalmasabb témának, melyik ellenállhatatlanul izgalmas történetet lehet elmondani a segítségével és milyen tények támasztják alá a történetet.

Az alakzatok változtatása

A háromszög kialakítása a helyszínen

Az interpretációban a csoportok elrendezését az autentikus helyszínnek és tárgyak körül „alakzatnak” nevezzük, és körülbelül féltucat ilyen formáció létezik. A legfontosabb alapelv: a vezető ne álljon a jelenség és a résztvevők közé – hacsak szándékosan nem akarja eltakarni a jelenséget, hogy később fedje fel azt. A legtöbb esetben az a legjobb, ha a jelenség, a vezető és a résztvevők a 8. oldalon bemutatott interpretációs háromszögben helyezkednek el.

A megfelelő alakzat felajánlása a csoport számára

A résztvevőknek időre és helyre van szükségük, hogy megérkezzenek az adott jelenséghez és ott elhelyezkedjenek. A séta közben a vezető általában pár lépéssel előrébb jár, megvárja a csoport elhelyezkedését, majd megkeresi a legjobb helyet a maga számára. Ez az a folyamat, amelyet a csoportnak általában nem kell észrevennie. Csak ritkán – ha a csoport veszélyben van, vagy nem helyezkedik el, holott az nagyon fontos lenne a vezetés számára – kell a vezetőnek irányítania a résztvevőket, pl. lépjenek hátra, álljanak sorba vagy alkossanak kört. A megfelelő alakzat fontos kritérium a jelenség kiválasztásában.

Különböző alakzatok használata

Minden alakzatnak vannak előnyei és hátrányai. A lináris elhelyezkedésnek (1. ábra) sok hátránya van, ám elkerülhetetlen lehet – pl. egy csodálatos kilátású hegyoldali ösvényen, egy város feletti erkélyen, egy mólón, ahonnan láthatók a vízfelszín alatti rákok, vagy egy szikla lábánál, ahol láthatók a sziklafalban levő kövületek. Ha lehetséges, ilyen esetekben előre igazítsuk el a csoportot egy megfelelőbb helyen.

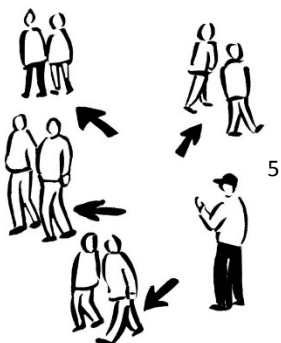
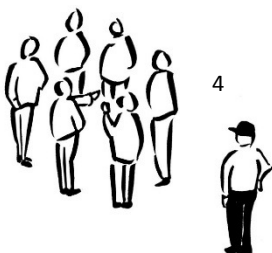
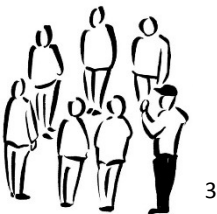
Egyetlen alakzat se dominálja az örökségtúrát! Ám gyakran uralkodik az úgynevezett frontális munkaforma (2. ábra). Itt a csoport a vezetőre fókuszál, pusztán abból a tényből kifolyólag, hogy ő beszél. Ha a vezető a világosan látható jelenség mellé lép, a csoport saját maga alkotja meg a háromszög harmadik csúcsát.

A konferencia munkaforma (3. ábra) használata az egyik módja annak, hogy a középpont a vezetőről a csoporttagokra terelődjön át. Ez egy beszélgetésből ered, amelynek egy része, vagy lehetőleg a középpontja a jelenség. Ez az alakzat automatikusan ki fog alakulni egy kis tárgy, pl. egy ősi nyílhegy bemutatásából.

Ha a vezető visszahúzódik a körből hátulról figyelve és segítve az általa kezdeményezett beszélgetést, akkor ez tutorális munkaformát eredményez (4. ábra).

Végül lehetséges megosztani a csoportot úgy, hogy a résztvevőknek különböző feladatokat adunk (pl. keresés vagy megfigyelés) és megkérjük őket, hogy utána számoljanak be; az egyéni munkaforma (5. ábra).

Az alakzatokat befolyásolja a rendelkezésre álló tér és a helyszín jellege (patak, tisztás stb.) Minél nagyobb a csoport, annál kevesebb lehetősége van a vezetőnek. Ahogy említettük, minden beszélgetés alatt legalább egyszer célszerű alakzatot váltani. A Titkok feltárása gyakorlattal (10. old.) ez elérhető.

A kellékek tudatos kiválasztása

Egy örökség-séta során számtalan módja van annak, hogy a szükséges tárgyakat „elővarázsoljuk” táskákból és hátizsákokból. A legfontosabb kiválasztási kritérium az, hogy a kellékek támogassák a jelenséget és a témát – és ne csupán önmaguk kedvéért kerüljenek elő.

Ez állandó kockázat, mert a kellékek megbízhatóbbak, mint a helyszíni jelenségek. Például a táblák felállítása a helyszínek és tárgyak előtt eligazítást nyújthat (amennyiben térkép van rajtuk), de megzavarhatja a helyekkel és jelenségekkel való közvetlen szembesülést.

A kellékek kellemes hatásokat kelthetnek, de elővigyázattal használandók. Nem minden vész esetére elcsomagolt dolgot kell előhúzni, és nem minden szórakoztató hatás támogatja valójában a jelenség bemutatását.

Kellékek mértékletes használata

Kellékek

- ⇒ láthatóbbá tesznek valamit (pl. látcsövek, nagyítóüvegek)
- ⇒ keretezik a látóteret (pl. kis fotó keretek)
- ⇒ fókuszálhatják a látványt (pl. látcsövek)
- ⇒ új látványt nyújthatnak (pl. tükrök)
- ⇒ összezavarják az érzékeket (pl. szembekötők, fül dugók)
- ⇒ jelölnek vagy összekötnek (pl. zászlók, kötelek)
- ⇒ bepillantást nyújtanak (pl. vágókés vagy emelőfa)
- ⇒ sajátosságokat ismertetnek (pl. grafikonok)
- ⇒ érthetőbbé teszik a folyamatokat (pl. modellek, történelmi képek)
- ⇒ kiterjesztik a tapasztalatot (pl. termékek, mint gyanta, almabor, liszt)
- ⇒ ösztönzik a képzeletet (pl. vízfestmények táblákon)

Kitérő: Élő interpretáció mint a vezetés egy különleges formája

Különösen fontosak a kellékek a kosztümös élő interpretációban, amelyet gyakran használnak történelmi sétákon. Korabeli kosztümökbe öltözött karaktereket játszva az előadók a dolgokat a karakterek szemén keresztül látják és láttatják, belemerülve egy másik korbá és mélyebb kapcsolatot teremtve azzal.

Megkülönböztetjük az első személyű élő interpretációt (amikor a színész a karakter bőrébe bújik) a harmadik személyűtől, amelyik leíró jellegű és gyakoribb az örökség-sétákon, ekkor a vezető csupán a hatás kedvéért visel kosztümet. Nem igazán játssza el a karaktert, hanem pusztán bemutatja őt és a kort a kellékek segítségével.

Az első személyű élő interpretációban az interpretátor következetesen úgy viselkedik, ahogyan a karakter viselkedne a saját korában. Ez azt jelenti, hogy előre meg kell alkotnia a karaktert: vagy a karakternek választott jól ismert személy életrajzána tanulmányozásával, vagy egy fiktív korabeli karakter kidolgozásával. El kell gondolkodnia azon, hogy hol élhetett ez a személy, hány gyermeke lehetett, mik voltak a fő gondjai, kik voltak a barátai és az ellenségei stb. A résztvevők által eldöntendő problémák felvázolásával és a kérdéseikre való válaszadással bevonjuk őket a színjátékba és ez színészi és improvizációs készségeket igényel. Ezért az első személyű élő interpretációt gyakran csak röviden használják egy szokásos vezetés során, pl. ha egy középkori szénégető mutatja be munkáját egy szabadtéri múzeumi séta során vagy egy reformkori cukrász mutatja be a műhelyét és a munkáját egy múzeumi foglalkozás részeként.

Néha több interpretátor kapcsolódik be egy eseménybe, hogy különböző perspektívákat nyújtsanak (és mert ez sokkal könnyebbé teszi az élő interpretációt). Különböző karaktereket jelenítenek meg, váratlanul lépnek színre, önmagukon és témáikon keresztül ösztönzik és bevonják a résztvevőket.

Mivel az élő interpretáció sokkal nagyobb szaktudást igényel, mint egy örökség-séta vezetése, ezért alapfokú interpretációs felkészítő tanfolyamunkon nem tárgyaljuk ezt a módszert részletesen.

A zavaró hatások elfogadása

A zavarok precedenst teremtenek.

Ruth Cohn

A véletlen események lehetőségként való felfogása

A résztvevők figyelme gyakran akkor a legnagyobb, ha valami nyilvánvalóan nem előre megtervezett dolog történik. Ezek a meglepetések tartósan a memóriában maradnak és ezért hatékony tanulási eszközt jelentenek – ha megragadjuk a lehetőségeket. Ezért fontos, hogy a zavarokat a mélyebb bevonásra való kihívásként fogjuk fel. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy nincs szükség az örökségtúra megtervezésére. Míg a résztvevők értékelik, ha a vezető képes kezelni a váratlan eseményeket, a hangulat gyorsan megváltozik, ha nyilvánvalóvá válik, hogy ezek az események a hiányos felkészülés következményei.

A váratlan bevonása

Gyakran keletkeznek zavaró hatások magából a jelenségből; valami hiányzik (pl. egy tárgyat eltávolítottak a kiállításról), vagy valami megjelenik (pl. egy túrán hirtelen előtűnik egy ritka madár). Az időjárás is jelentős forrása a meglepetéseknek. Itt ismét megnőhet a témák hatása: a kihívás az, hogy kombináljuk az előre nem látható eseményt a meglevő témával, ez némi gyakorlattal a vártnál gyakrabban elérhető.

Ám itt is döntő emlékeznünk arra, hogy a legnagyobb ász a pakliban az örökségi elemek közvetlen élménye. Ha valamit eltávolítottak, a vezetőnek nem szabad úgy tennie mintha az még ott lenne, hanem emlékeztetnie kell a témára és értelmeznie kell az új helyzetet vagy váltania kell egy másik jelenségre, amelyet a téma támogat.

Gyakorlat: Válaszolni a meglepetésekre

Három embert kivéve mindenki hátrébb húzódik a körből. A középen maradók közül ketten szerepjátékot kezdenek játszani egy kiválasztott jelenetnek megfelelő szavakkal és mozdulatokkal (pl. fatörzs kivágása egy hatalmas ácsfűrészszel). A harmadik, mint rendező működik, tapsol amint a jelenet izgalmasnak látszik. Ebben a pillanatban a színészek „lefagynak”. Más csoporttag lép be a jelenetbe az egyik játékos helyett, pontosan ugyanazt a testtartást felvéve, míg a leváltott játékos közönség lesz. A „rendező” megint tapsol és az új páros új játékba kezd. A legfontosabb szabály az, hogy az új játékos veszi át a kezdeményezést, míg a régebbi reagál. Ha az új játékos másképpen fogja fel a situációt (pl. favágás helyett bicikligumi felfújásként) a játék teljesen más irányt vesz. Mikor az összes résztvevő szerepelt, visszaidézzük az összes jelenetet.

A csoport részéről érkező zavaró hatások elfogadása

Zavaró hatást eredményezhetnek azokkal a résztvevőkkel való viták, akik informáltabbak (vagy úgy tesznek mintha azok lennének), mint a vezető vagy nem értenek egyet az elhangzottakkal. Míg a fentebb már említett okoknál fogva általában ajánlott felkérni a résztvevőket az aktivitásra, nehézségeket kezd okozni, ha ugyanazok szükségesnek érzik, hogy majdnem minden mondatunkhoz hozzászóljanak vagy ellentmondjanak annak. E jelenség kezelésének egyik módja, hogy némi teret adunk nekik, elfogadjuk őket partnernek, anélkül, hogy elvesztenénk a vezető szerepet. Ha ez nem segít, akkor megkérdőjelezhetjük a csoportot, hogy belemerüljünk-e mélyebben a vitába, vagy folytassuk a sétát.

A konfliktuskezelés nem része a kurzusnak, de bizonyos országokban tanítják a konfliktus menedzsmentet pl. közösségi főiskolákon. Ragadjuk meg ezt a lehetőséget, ha módunk van rá!

Az akadályok felismerése

A szó legszokásosabb értelmében az interpretáció a jelenség, a feladó nyelvének lefordítását jelenti a hallgató, a befogadó nyelvére. Ezt számos tényező bonyolíthatja:

- ⇒ belső akadályok:
negatív hozzáállás, információhiány, intellektuális korlátok
- ⇒ külső akadályok:
nem megfelelő vagy hiányzó segítség vagy eszközök
- ⇒ kommunikációs akadályok:
nyelvi nehézségek, félreértések

E felfogás szerint a résztvevők, a jelenség és a vezetők közötti akadálymentes hozzáférés keresésének és a meglévő akadályok leküzdésének eszméje nem korlátozódik a közvélekedés szerint hátrányos helyzetű emberekre. Például a korlátozott hozzáférés legnyilvánvalóbb esete a kerekesszéket használó vagy babakocsit toló embereké. Becslés szerint Közép-Európában az örökségi helyszínek látogatóinak 40%-a valamilyen fizikai hátrányt szenved (pl. látás-, hallássérült, járási nehézségekkel küzdő) és ez a szám társadalmunk átlagos életkorával együtt növekszik. Vidéken az idősebb emberek gyakran egyáltalán nem tudnak kényelmesen túrázni, mert nincs ülőhely vagy mosdó a közelben. Az országok új polgárai nyelvi vagy kulturális nehézségekkel küzdhetnek. Habár sok ember szemmel láthatóan hátrányos helyzetű, a halláskárosodott emberek még nagyobb – és gyakran észrevétlen – csoportot alkotnak.

Gyakorlat: Szokatlan érzéki tapasztalatok megteremtése

Két csoportra oszlunk. Mindkét csoport felkészül egy vezetésre ugyanarról a jelenségről. Az egyik esetben a résztvevőknek bekötik a szemét, a másik esetben fül dugót viselnek. Egymás után mindkét csoport látogatója lesz a másiknak. Ez a gyakorlat jobban működik, ha a látogató csoport egyáltalán nem ismeri a jelenséget. Akkor a legjobb a gyakorlat, ha a látogatócsoport tagjai valóban hátrányos helyzetűek. A hátrányos helyzetű emberek egyesülete jó és gyakran együttműködő partner ebben a vonatkozásban.

Gondoskodás a hozzáférhetőségről

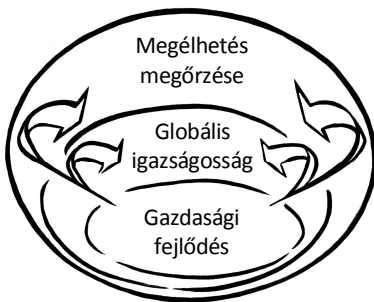
A hozzáférhetőség azt jelenti, hogy a körülmények mindenki számára lehetővé teszik, hogy megtegyen dolgokat másvalaki segítségével nélkül (kivéve egy kerekesszék tolása, vagy egy vak ember gyengéd vezetése). Egy minden hátrányos helyzetű számára hozzáférhető örökség-séta megtervezése azt jelentheti, hogy gondoskodunk pihenési lehetőségről és akadálymentes útvonalat teremtünk, ahelyett, hogy speciális útvonalat ajánlanánk a fogyatékkal élők számára. Ugyanez vonatkozik a hallássérült résztvevőkre (pl. lassan és tisztán beszélünk), vagy a látássérültekre (pl. ügyelünk a távolságra és a kontrasztra). Mindig hasznos többet leírni, mint kevesebbet, kérdezni a visszajelzés kedvéért, és bármely tevékenység megtervezésénél ösztönözni legalább két érzék használatát (pl. nézni és megérinteni egy műtárgyat).

Minden vezető számára cél kell legyen, hogy gyakran lépjen kapcsolatban hátrányos helyzetű emberekkel, hogy úgy tudja kezelni őket, mint bárki mást.

A látóhatár kitérítése

Az új évszázadban a legnagyobb kihívás számunkra, hogy vegyünk egy elvontnak tűnő eszmét – fenntartható fejlődés – és változtassuk valósággá a Föld minden lakója számára.

Kofi Annan

A fenntarthatóság megértése

Az ENSZ 1992-es riói Föld csúcstalálkozója óta a fenntarthatóság világszerte alapelv lett. A fenntartható fejlődés azt jelenti, különösen az iparosodott országok számára, hogy be kell szorítaniuk magukat a természeti környezet által megszabott határok közé. Ez lényeges annak biztosítására, hogy a jövő generációi méltósággal élhessék életüket. De a fenntartható fejlődés azt is jelenti, hogy tegyünk lépéseket ott ahol a jelen generáción belül a globális igazságosság kérdése merül fel – pl. ne zsákmányoljuk ki az olcsó munkaerőt a világ más részein. A fenntarthatóság megismerése előfeltétele annak, hogy megfeleljünk a fenti kritikus célokat tiszteletben tartó társadalomba való átmenet kihívásainak. Örökségünk őrzőiként, hozzá kell járulnunk ehhez.

A fenntarthatatlan fejlődés sémáinak felismerése

A pozitív példák bemutatása mellett, a fenntartható fejlődés elveit úgy integrálhatjuk egy örökségtúrába, ha olyan jelenségeket is bemutatunk, amelyek jól reprezentálják a fenntarthatatlan fejlődés formáit, és amelyek világszerte érvényesek és nagy ismeretértékük van. A Globális Változás Német Tanácsadó Bizottsága (WBGU) 16 ilyen sémát határozott meg.

A fenntarthatatlan fejlődés három formája

Túlzott kihasználás szindróma

Egy táj természetes ökoszisztémájának túlzott kihasználása.

- ⇒ dél-amerikai példa: az Amazonas esőerdőinek kiirtása
- ⇒ európai példa: a Földközi-tenger túlzott lehalászása

Katanga-szindróma

Egy táj természeti erőforrásainak a meddő pusztaságig való kimerítése.

- ⇒ afrikai példa: réz-, kobalt- és uránbányászat Kongóban
- ⇒ európai példa: lignitbányászat Brandenburgban (Németország)

Tömegturizmus-szindróma

Egy táj elpusztítása üdülési céllal.

- ⇒ dél-amerikai példa: idegen fajok betelepítése a Galápagos-szigetekre.
- ⇒ európai példák: az örökség veszélyeztetése Neszebarban és a Saint Michel-hegyen

Ezek a sémák mindig összekapcsolják a természetet és a kultúrát, éppúgy mint az ökológiai, társadalmi és gazdasági dimenziókat. Képek, történetek és példázatok segítségével az egymásba kapcsolt szerkezetek emlékeztetessé válnak. Erőtéljes pl. a horgonyzó hajók képe abban a sivatagban, ami az Aral-tó volt, 1960-ig a Föld negyedik legnagyobb tava (Aral-tó szindróma). Erőtéljes képek azok is, amelyek csontvázak sokaságát mutatják a Száhel-övezetbeli kiszáradt kutak mellett, ahol az embereket arra bátorították, hogy mélyebb kutakat ásva nagyobb nyájakat tartsanak, ami a túllegeltetés és ezzel egyidőben a talajvíz elapasztása révén hatalmas területeket tett poros sivataggá (Száhel-szindróma).

Ám, ha résztvevőink fellelkesednek, hogy ezekkel a témákkal foglalkozzanak és látóhatárukat a helyi gondoktól a globális problémák felé tágítsák, akkor is fontos követelmény, hogy legyen erős kapcsolat az említett sémák és a helyszínen lévő jelenség között.

 Globális Változás Német Tanácsadó Bizottsága (WBGU)

**World in Transition:
The Research Challenge**

Berlin (1996)

Ingyenesen letölthető:
www.wbgu.de

A fenntarthatóság kulcsjelenségeinek bemutatása

Ahhoz, hogy szemléltessük a fenntarthatóságot egy örökségtúrán fontos, hogy találjunk legalább egy jelenséget a tervezett útvonal mentén, amely bemutatja a fenntarthatóság különböző vonatkozásait.

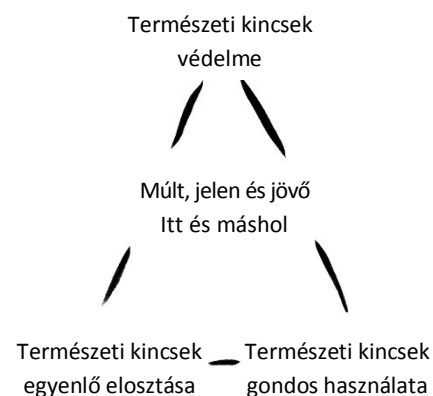
A fenntarthatóság figyelembe vétele

Gyakorlat: A fenntarthatóság kulcsjelenségeinek kimutatása

1. Mennyire szignifikáns a jelenség, mint kulcsjelenség?

Milyen mértékben szól	0	+	++	+++
a természeti kincsek védelméről?				
a természeti kincsek egyenlő elosztásáról?				
a természeti kincsek gondos használatáról?				
a jövőbeli cselekvésről?				
más országok helyzetéről?				

2. Nyújt-e meglepő bepillantást rejtett összefüggésekbe?
3. Támogathatják-e egyetemes értékek és emlékezetes képek?
4. Van-e olyan téma, amely emlékeztetést teszi a kép komplexitására?
5. Ez a téma értelmezhető a résztvevők számára a saját világukban?
6. Ez a téma izgalmas a résztvevők számára még akkor is, ha más kontinensekhez kapcsolódik?
7. Ösztönzi a téma a résztvevőket arra, hogy újragondolják viselkedésüket?

Példák a fenntarthatóság kulcsjelenségeire (lásd még 29. old.)

Fenntarthatóság: Középkori magtár egy faluban

A magtár egy alapvető élelmiszer tárolásának és megosztásának gondolatát reprezentálja, továbbá a magok megőrzését a jövő évi vetés számára, amely még mindig megfigyelhető sok országban.

Téma: Ez a magtár évszázadokig a fenntarthatóságot reprezentálta.

Fenntarthatatlanság: Egy történelmi szénégető kemence telepe az erdőben

Az embertelen körülmények között dolgozó szénégetők gyakran kimerítették az erdő fáit, míg a faszén eladásából származó profit távoli helyekre került. Afrikában és Ázsiában még ma is sok ember dolgozik hasonló körülmények között.

Téma: Ezen a telepen az emberek távoli piacok hasznáért szenvedtek.

A tanulásnak is van fenntartható módja

Mivel a fenntarthatóság tanulása sokat mond az értékekről, a résztvevőkkel és a jelenségekkel való bánásmód kiemelkedő szerepet játszik. Az örökség-interpretáció támogatja a tanulás ezen értékorientált módját. Az alábbi vonatkozásokat már tárgyaltuk ebben a kézikönyvben:

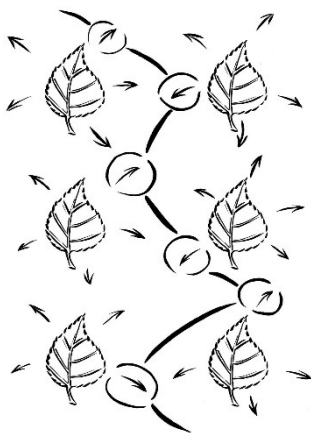
- ⇒ oktatás helyett ösztönözzük a résztvevőket (9. old.)
- ⇒ merüljünk bele a résztvevők világába (13. old.)
- ⇒ vonjuk be a teljes személyt (13. old.)
- ⇒ adjunk értelmet a jelenségnek a résztvevők szemszögéből (14. old.)
- ⇒ építsünk az egyetemesre (14. old.)
- ⇒ fogjuk fel a véletlen eseményeket lehetőségként (18. old.)
- ⇒ használjuk fel a csoport részéről érkező közbeszólásokat (18. old.)
- ⇒ tegyük képessé a résztvevőket saját megközelítésük megtalálására (19. old.).

Habár a fenntarthatóság komoly tárgykör, mindig tartsuk észben, hogy bármely interpretáció akkor a legjobb, ha élvezetes.

Jelenségek összekapcsolása

...egy vörös fonál húzódik
végig mindenben, amelyet nem
lehet kibogozni, anélkül, hogy
az egész fel ne bomoljék.

Johann Wolfgang von Goethe
(Vas István fordítása)

Interpretációs beszélgetés

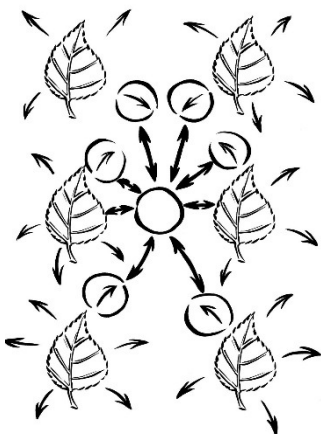
- ⇒ egyetlen szintén történik
- ⇒ csak egyetlen jelenséggel foglalkozik
- ⇒ csak egy témát használ

Örökség-séta/Vezetés

- ⇒ számos jelenséget kapcsol össze
- ⇒ van egy fő téma és minden jelenségnél egy téma
- ⇒ egy témavonalat követ

„Kalandozó” interpretáció

- ⇒ számos jelenséget és témát tart készenlétben
- ⇒ a résztvevőkre bízta a választást
- ⇒ egy téma-körön belül egy fő témát bont ki

A fő téma bevezetése

Eddig ez a kézikönyv a vezetésről szólt: egyetlen jelenségnek és témájának összekapcsolásáról a résztvevők világával. Egy örökség-séta megtervezése számos jelenség egymáshoz kapcsolását jelenti; és ez egy fő témát igényel. Míg egy téma mindig egyetlen, adott helyen érzékelhető jelenségre utal, addig a fő téma általánosabb. Egy fő téma a Tavasz az ártéren tárgyhoz kapcsolódva lehet pl.: Hosszú pihenés után az élet az ártéren visszakerül a fényre – ha ez fontos jelenségek révén valóban érzékelhető a helyszínen.

Téma-vonal kialakítása

Egy téma-vonal lineáris struktúrát jelenít meg. Egy fő téma alá tartozó, egyetlen jelenséghöz kapcsolódó témákat sorol fel rögzített sorrendben:

Fő téma: Évszázadokig a cseresznye termesztés formálta e völgy arculatát.

1. A falu életvonala a cseresznyefák sorfala volt.
2. Ez a gyümölcsös megteremtette saját klímáját.
3. Durva gyökérzet nélkül nem lennének finom gyümölcsök.
4. A cseresznyefák alatt a méhek új életet indítanak el.
5. A gyümölcstárolóban minden megvan, ami biztonságban tartja a termést a tél alatt.
6. E cseresznyefa fölött eljárt az idő.

Az aláhúzott jelenségekhez kapcsolódó témákat néhány tény támasztja alá, amelyeket „hidakkal” vagy nyíltvégű kérdésekkel támogatunk. A 6. téma részletes kidolgozása megtalálható példaként a 29. oldalon.

A téma-vonalon belül az egyes témák egymásra épülnek és a fontos részek dramaturgiai módon rendezettek. Mivel a természet nem mindig viselkedik a kívánatos módon, ez gyakran könnyebb kulturális környezetben. A természetben néha vonzó jelenségeket is ki kell hagyni, ha eltérítenek a témavonaltól.

Téma-kör kialakítása

A téma-vonal lineáris struktúrájából való kiszabadulás egyik módja, hogy a résztvevőkkel egy nagyon szűk területen maradjunk a főtémát támogató számos jelenséggel körülvéve. Ezt téma-körnek nevezzük. Egy téma-körön belül nincsen előre megszabva a megnézendő jelenségek sorrendje. A sorrend a résztvevőkkel való beszélgetésből adódik. Egy ilyen szétszórt élményre való felkészülésként a vezetőnek meg kell ismerkednie az összes környező jelenséggel és észben kell tartania a megfelelő témákat.

A téma-körön belül való mozgást „kalandozó” interpretációnak is nevezzük. Ezt az interpretációs vezetés csúcsteljesítményének szokták tekinteni. Nem lehet megtanulni egyetlen kurzus alatt, hanem főként a vezető tudásából és tapasztalatából fakad. Nem egy szokásos vezetésen, hanem kiemelkedő helyszíneken, folyamatosan változó hallgatósággal használják.

Csábító dolog elkerülni a lineáris struktúra követésének kihívását és előnyben részesíteni a „kalandozó” interpretáció liberálisabb megközelítését. Ám minden vezetőt arra bátorítunk, először menjen végig a lineáris és előre megalkotott folyamaton, hogy hozzászokjon a személyes interpretáció minden eszközéhez.

Téma jegyzetek megírása

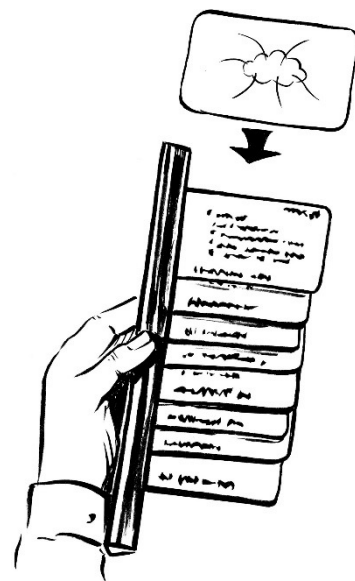
Az örökség-séták megfelelő kialakításának és átrendezésének jó módszere emlékeztetőkártyák megírása mindegyik jelenséghez; a 22. oldal 6. témájának kártyája pl. így nézhet ki:

	Veszélyeztetett gyümölcsfa
Tárgy:	Változó földhasználat
1. tény:	Valaha a gyümölcsöskert messze felért a dombra. ⇒ mások munkájának tisztelete ⇒ leírás, régi fénykép ⇒ Hol végződött a gyümölcsös? Milyen könnyű volt leszedni a gyümölcsöt? ⇒ frontális munkaforma, fénykép használata
2. tény:	Juharfák veszik át a cseresznyefák helyét. ⇒ sajnálkozás a cseresznyefán, a természet tisztelete ⇒ perspektívák változása, elemzés ⇒ Hogyan különböznek egymástól a fák? ⇒ egyéni munkaforma
3. tény:	Az itt termesztett gyümölcsöt helyben használták fel. ⇒ a kontextus megértése ⇒ elbeszélés (gyermekkori emlékek) ⇒ Honnan jön az általunk fogyasztott gyümölcs? Mi ennek az előnye/hátránya? ⇒ konferencia munkaforma
E cseresznyefa fölött eljárt az idő.	

Sorozatok tervezése és felidézése

A zsenialitás az a képesség, amivel a bonyolultat egyszerűvé tesszük.

Curt Wilhelm Ceram

Az emlékeztetőkártyák közepén levő tények mögötti sorokban lehetséges jelentések, „hidak”, kérdések és alakzatok vannak felsorolva. A jelenség a kártya felső, a téma az alsó részén van feltüntetve.

Balra marad a szélesebb margó. Ha az örökség-sétára kiválasztott témakártyákat oly módon kapcsoljuk össze, hogy csak az alsó részen levő téma marad látható, akkor egyetlen pillantással felismerhető és követhető lesz a téma-vonal.

Egyetlen jelenséghez tartozó tevékenységek felidézése

Egy örökség-séta alatt a vezető természetesen nem tudja figyelni a kártyákon levő jegyzeteket. És ahogy korábban említettük, egy vezetés alatt elsődleges prioritás, hogy ne kövessünk egy rögzített tevékenységi sorrendet. Szóval, hogyan emlékezzünk minden különböző pontra?

Legtöbbünk a képekre és a színekre sokkal jobban emlékszik, mint a szavakra és a számokra. Ezért segít, ha az összes elemet egy gondolattérképen ábrázoljuk (lásd alul). A térkép kicsinyített változata jól szolgál a jegyzetek fedőlapjaként.

Gyakorlat: Gondolattérkép felrajzolása

A fő témát egy felhőbe írjuk be egy nagy papírlap közepén. Az egyes témákat úgy rendezzük el, hogy bármilyen irányba mehetnek a felhőből kiindulva. Mást nem írunk a papírra. Világos színekkel kezdjük a megfelelő témák köré rajzolni a jelenségeket és mindent, amit szeretnénk használni vagy kapcsolatban áll velük (pl. illatozó növények, egy szerszám használata, egy elbeszélési kívánság legenda szereplői). Néhány nappal a vezetésünk előtt kitesszük a lapot valahová, ahol a nyugodt pillanatokban elég gyakran ránézhetünk. Ezáltal a képek és egymáshoz fűződő kapcsolataik könnyebben eszünkbe jutnak a séta során és nem vagyunk arra ösztönözve, hogy rögzített sorrendben kövessük őket – ami lehetőséget biztosít arra, hogy beszélgetni kezdjünk a résztvevőinkkel.

Egy örökség-séta értékelése

A kollégák ösztönzése a kritikára

Még akkor is ha nincsenek külön gyakorló kurzusok, az örökség-séták módszertanának javítására ajánljuk a kollegiális coaching módszerét, beleértve a későbbi értékelő megbeszéléseket. Az interpretációs kritika, ahol a kollégák kísérik egymást, kitűnő győztes-győztes helyzetet kínál, mert mindkét fél tanulhat az interpretációs és az értékelési folyamatból is. A coach a vezető füle is lehet, a séta alatt meghallgatva a résztvevők kommentárjait. Ám a sikerhez a vezetőnek és a coach-nak tisztában kell lennie az értékelés kritériumaival (lásd 30. oldal).

A megfigyelés bejelentése

Még ha csupán egyetlen vezetést értékelünk, akkor is érdemes az egész sétát végigjárni. Egyrészt jobban megértjük a kontextust, másrészt a résztvevőket kezdetben jobban zavarja egy megfigyelő jelenléte. Ezért a séta első része nem igazán reprezentatív. Az elején be kell jelenteni csatlakozásunkat a sétához, mert a professzionális visszajelzés aligha lehetséges jegyzetek készítése nélkül. Ettől eltekintve egy coach-nak úgy kell viselkednie, mintha résztvevő lenne. A vezető és a coach nem beszélhetnek egymáshoz a séta alatt.

Bölcsen használjuk a kamerát!

A gyakorlásban a videofelvételek hasznosak lehetnek – még akkor is ha a videók kiértékelése időt igényel. Ám egy örökség-séta értékeléséhez általában ne használjuk, mert sok résztvevő nehezen tudja figyelmen kívül hagyni. Jó minőségű hangrögzítő készülék fokozhatja az érzékelést és segíthet utólag felidézni a szituációkat. Mindenesetre a résztvevőknek minden rögzítéshez előzetesen hozzá kell járulniuk.

Az értékelési eredmények dokumentálása

Egy vezetés utáni értékelési összejövetel célja, hogy megegyezés szülessen legalább egy apró javításról, amelyet a vezetőnek meg kell valósítani a következő örökség-sétán. A kötelezettségvállalás érdekében ezt a megegyezést le lehet írni és mindkét fél aláírhatja azt a vezetőnél maradó értékelőlap hátoldalán. A másik esetben, ha nem születik megegyezés, az értékelő beszélgetés bizalmas marad. Ennek nyugodt helyen kell lezajlania, ahol a vezetőt kérdezik először saját észrevételeiről. A visszajelzés főként egyes szám első személyben történjék (kerülve a „te így és úgy”-ot...), leírásként és nem értékelésként, először valamilyen pozitív vonásra rámutatva. A kritikának mindig méltánylónak és konstruktívnak kell lennie, képessé téve a vezetőt készségeinek javítására. Mivel az interpretáció egyfajta művészet, ezért a dolgok gyakran különféle képpen szemlélhetők.

Az interpretációs kritika lépései

1. Milyennek találtad a vezetésedet?
Mi az, ami igazán jól sikerült?
Hol látsz valamilyen javítási lehetőséget?
2. Úgy gondolom az jó volt, hogy...
Én még látok lehetőséget a javításra...
3. Milyen világos célkitűzésed van a következő vezetésedre nézve?

Ezek a módszerek az interpretációs vezetés módszertanára fókuszálnak és a modul vagy kurzus végén tehető gyakorlati vizsga is csak egy interpretációs beszélgetésre korlátozódik. De a legtöbb tanulási kérdésnek van egy szervezési háttere, amelyeket legalább futólag érintünk ebben a fejezetben.

A hosszúságot és az időtartamot úgy kell megválasztani, hogy a séta ne váljon egy vezetett kirándulássá. Ez egy benti kiállításon általában nem probléma, de külső helyszíneken ez előfordulhat. Külső helyszínen történő séta ne tartson tovább két óránál, és az egyik jelenségtől a másikig való eljutás ideje ne legyen hosszabb 10 percnél, hogy el ne veszítsük a résztvevők figyelmét. A nagyobb csoportoknál különösen fontos, hogy bizonyos időközökben megálljunk és összegyűlve ellenőrizzük, hogy minden résztvevő megvan-e.

A csoport létszáma 15 főnél ideális a személyes interpretációnál (a helyszíntől függően), mert így párbeszédre alapuló személyes kapcsolat is kialakítható. Minél nagyobb a csoport, annál kisebb esélye van az egyes résztvevőknek az aktív részvételre.

A séta meghirdetésekor (sajtóban, szórólapokon stb) használjunk egy vonzó címet vagy szlogent és egy rövid, de izgalmas leírást a helyszín bemutatásával együtt. Ennek tartalmaznia kell a gyülekezési helyet, a dátumot a kezdési és a befejezési időponttal együtt. Kinti sétáknál a találkozási pont általában egy tömegközlekedéshez közeli parkoló lehet, a kezdési időpontot pedig érdemes összehangolni a tömegközlekedés menetrendjével is, illetve célszerű meghatározni a túra nehézségét illetve a megfelelő öltözködést vagy a szükséges felszerelést. Ha a sétát mindig ugyanaz a személy vezeti, meg lehet adni a nevét és a telefonszámát is.

Kezdés előtt, a vezetőnek jól láthatónak kell lennie a gyülekezési helyen. Ez különösen fontos a városi vagy múzeumi találkozási pontoknál, ahol nagy lehet a tömeg. Ez meleg fogadtatást nyújt és biztonságot ad a résztvevőknek. Ugyanígy fontos része a sétának a bevezető áttekintés illetve egy könnyen megtalálható találkozási vagy a záró pont meghatározása arra az esetre, ha valaki eltéved a séta során. Az elsősegély felszerelés mellett (különösen kinti sétáknál) egy mobiltelefont is érdemes vinni, ha van a helyszínen lefedettség.

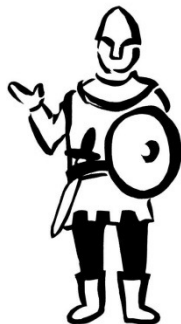
Kezdekor, a létszámot – és nehéz terepen – a szükséges felszerelés meglétét érdemes ellenőrizni. Ha vannak, a szabályokat is fel kell sorolni, pl. mit lehet megérinteni és mit nem. Egy bemutatkozó körben megismerkedhetünk a résztvevőkkel és hogy mi érdekli őket. Így megismerjük az elvárásaikat, és később ezekre visszautalhatunk a séta során.

A séta alatt a sebességet a lassabb résztvevőkhöz kell igazítanunk. Az egyes interpretációs beszélgetéseknek nem szabad 10 percnél tovább tartaniuk, és az időkerethez mindenképpen tartanunk kell magunkat, hacsak a csoport máshogy nem egyezik meg.

A séta végének speciális élménynek kell lennie egy a fő témát illető, világos konklúzióval. Ennek lehetőség szerint egy csendes helyen kell történnie, ahol minden résztvevő jól tud a vezetőre koncentrálni, és még mielőtt a csoport elkezd felbomlani.

Hogyan tovább?

Az interpretáció felfedező utazás az emberi érzelmek és az intellektuális fejlődés földjén, és nagyon nehéz előre látni azt az időt, amikor a vezető önbizalommal mondhatja, „most teljes mértékben megfelelünk a feladatunknak”.

Freeman Tilden

Ez a kurzus vagy modul örökségi vezetők számára jó alapot nyújt egy általános nem-formális tanulási helyzetben levő közönség és az örökségi helyszín vagy egy gyűjtemény (ideértve az állatkertet vagy a múzeumokat is) közötti kapcsolat megerősítésére. Azonban a 40 órás kurzus vagy modul túl rövid ahhoz, hogy teljes gyakorlatot biztosítson, és sok témát csak futólag tárgyalhat. Ezért javasoljuk kiegészítő tanfolyamok elvégzését is. A különböző országokban ezekért a különböző témákban szervezett kurzusokért különböző szervezetekhez fordulhatunk. Ebben a fejezetben adunk néhány ötletet a további témákra.

Interpretáció

- ⇒ „kalandozó” interpretáció
- ⇒ élő interpretáció
- ⇒ megfigyelés és értékelés

Kommunikáció

- ⇒ szóbeli és kommunikációs készségek
- ⇒ problémamegoldás
- ⇒ improvizáció

Célcsoportok

- ⇒ gyerekek
- ⇒ fiatalok
- ⇒ helyi emberek
- ⇒ fogyatékkal élő emberek

A munkától függően lehetnek más célcsoportok is, amelyek az adott országban fontosak. Ráadásul, kiemelt figyelmet kell kapnia a fenntarthatósági oktatás specialitásainak is. A megfelelő kurzusokat megtalálhatjuk a közösségi főiskolák és az ezzel foglalkozó civil szervezetek kínálatában. Magunknak kell megkeresnünk, hogy mi támogatja legjobban a kézikönyv elején említett négy tevékenységet.

Habár az interpretációs vezetés területei általában taníthatóak, sikerünk nagyrészt azon a kérdésem alapul, mennyire vagyunk nyitottak a résztvevőinkkel való találkozásra és mennyire ismerjük azt a helyszínt vagy eszközt, amelynek nagykövetei vagyunk. Ismerőssé válni nem csak azt jelenti, hogy több tényről ismerünk, hanem azt is, hogy folyamatosan magunk is személyes tapasztalatot szerzünk a helyről. Nemcsak azért érezzük otthon magunkat a nappalinkban, mert sokat tudunk arról, hogy a bútoraink milyen anyagból készültek. Az „otthon” egy olyan gondolat, amely nem írható le kizárólag tényekkel. Hogy helyszínünket vagy eszközünket „otthonossá” tegyük, ott kell „élnünk”. Az interpretációs vezetésre vonatkoztatva, ezért a gyakorlás a siker legjobb kulcsa.

Az örökség-interpretáció módszerei számos évtizeden át sok alkalommal bizonyítottak. Ám még a pusztaságban, a városokban, a kulturális helyszíneken vagy az utolsó európai vadonban sem garantált a siker. Mint a halászatban, a vadászatban vagy a gombászásban is a megjósolhatatlan a vonzerő lényeges részét képezi.

Végül is az összes kis siker és kudarc eredménye adja azt, amit élménynek hívunk. Ez tesz minket gazdaggá.

Egy interpretációs beszélgetés kidolgozása és fejlesztése

A következő oldalakon az alábbiak találhatók:

- ⇒ egy feladatlap
- ⇒ példák
- ⇒ értékelőlap

egy kb. 10 perces interpretációs beszélgetéshez.

A feladatlapot az alább felsorolt lépésekben érdemes kitölteni; a zárójelben levő számok azt jelzik, hogy az aláhúzott kifejezések magyarázata melyik oldalon található a kézikönyvben:

1. Érdekes jelenség kiválasztása (10-11. o.) egy bizonyos tárgykörben (22. o.)
2. Téma kidolgozása a jelenséggel kapcsolatban (14-15. o.)
3. Három tény kiválasztása (14. o.), amelyek kapcsolódnak a jelenséghez, alátámasztják a témát és jelentőséggel bírnak a résztvevőink számára (14.o)
4. Gondoljuk át mely „hidakat” használhatjuk (10-12. o.), hogy a tényeket életre keltsük!
5. Gondoljuk át, a résztvevők hogyan vonhatók be nyitott kérdésekkel (13. o.) és kellékekkel (17. o.)!
6. Válasszuk ki a megfelelő alakzatokat (16. o.) és gondoljuk át, hogy a jelenség milyen izgalmas felfedezést kínál (13. o.)!

Ha az interpretációs beszélgetés egy vezetés része, akkor az értékelőlapot használhatjuk kollegiális coaching keretében az értékelés során. További információ erről a 24. oldalon található.

A vizsga az értékelőlapon alapszik. A feladatlap kitöltése nagyon hasznos lehet a különböző elemek kipróbálásánál és az ötletelésnél. Azonban a résztvevőkkel történő párbeszéd elengedhetetlen; a tények felsorolása a lapon nem fontos, és amíg a téma nyilvánvaló, nem szükséges minden ötletet megvalósítani.

Sok vezető hasznosnak találta a feladatlap kitöltését a gyakorláshoz. De ne ragaszkodjunk hozzá túlságosan! Az interpretáció művészet, a túl sok részlet elronthatja.

Feladatlap

interpretációs

beszélgetéshez

A tények sorrendje nem rögzített, és nem muszáj felhasználni az összes hidat és nyitott kérdést. Ám fontos, hogy a témát végig szem előtt tartsuk.

jelenség	tárgykör	téma (egész mondat, ami ebben az esetben egyetemes állítást tartalmaz)		

A téma "világítótorony", ami felé tartunk. A tények támogatják a témát és megapaszthatóak a helyszínen.

1. tény (egy mondatban)	jelentés (milyen érzéseket kelt)	hidak	nyitott kérdések	alakzat / kellékek

2. tény (egy mondatban)	jelentés (milyen érzéseket kelt)	hidak	nyitott kérdések	alakzat / kellékek

3. tény (egy mondatban)	jelentés (milyen érzéseket kelt)	hidak	nyitott kérdések	alakzat / kellékek

A jelenség ebben a példában egy öreg cseresznyefa, amelyet elnyomott egy magas juharfa, mivel a korábbi gyümölcsöst elborította egy vadon nőtt erdő.

Példák interpretációs beszélgetéshez

jelenség	tárgykör	téma (egész mondat, ami ebben az esetben egyetemes állítást tartalmaz)
veszélyeztetett gyümölcsfa	változó földhasználat	E cseresznyefa fölött eljárt az idő. (egyetemes fogalmak: változás, elszigeteltség)

A téma "világítóróny", ami felé tartunk. A tények támogatják a témát és meg tapasztalhatóak a helyszínen.

1. tény (egy mondatban)	jelentés (milyen érzéseket kelt)	hidak	nyitott kérdések	alakzat / kellékek
Valaha a gyümölcsöskert messze felért a dombra.	mások munkájának tisztelése	leírás, régi fénykép	Hol végződik a gyümölcsös? Milyen könnyű volt leszedni a gyümölcsöt?	frontális munkaforma, fénykép használata

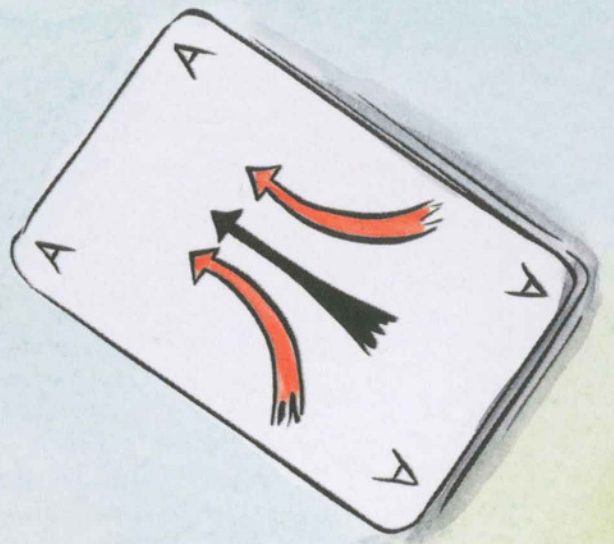
2. tény (egy mondatban)	jelentés (milyen érzéseket kelt)	hidak	nyitott kérdések	alakzat / kellékek
Juharfák veszik át a cseresznyefák helyét.	sajnálkozás a cseresznyefán, a természet tisztelete	perspektívák változása, elemzés	Hogyan különböznek egymástól a fák?	egyéni munkaforma

3. tény (egy mondatban)	jelentés (milyen érzéseket kelt)	hidak	nyitott kérdések	alakzat / kellékek
Az itt termesztett gyümölcsöt helyben használták fel.	a kontextus megértése	elbeszélés (gyermekkori emlékek)	Honnan jön az általunk fogyasztott gyümölcs? Mi ennek az előnye /hátránya?	konferencia munkaforma

Értékelőlap
interpretációs
beszélge-
téshez

Az értékelőlap a kollegiális coaching támogatására készült. Nem az osztályozásról szól. Az értékelési javaslatoknak transzparensnek, a megjegyzéseknek átgondoltaknak és egyértelműeknek kell lenniük.

1. A vezető teljesítménye		0	+	++	+++	Megjegyzések
Mutatott-e lelkesedést a vezető?						
Minden észrevétele érthető volt?						
Hiteles volt-e a vezető, és minden információja helyes volt-e?						
Meggyőzően tudta átadni üzenetét a vezető?						
Következetesen és a mondottakkal egybevágón használta-e a vezető a testnyelvet?						
2. A jelenség méltánylása		0	+	++	+++	Megjegyzések
Az interpretációs beszélgetés általában a jelenségre koncentrált?						
Hangsúlyozták-e a jelenség egyedi vonásait?						
Az összes tényt igazolni lehetett-e a helyszínen?						
Jól állt fel a csoport a jelenséghez képest?						
Volt-e érdekes felismerés?						
3. A résztvevők bevonása		0	+	++	+++	Megjegyzések
Minden résztvevő mindig koncentrált a történésekre?						
A beszélgetés tartalmazott elsődleges élményeket a jelenséggel kapcsolatban?						
Bátorították-e a résztvevők visszajelzéseit, például nyitott kérdésekkel?						
Volt-e alkalmuk a résztvevőknek mondani valamit a mindennapi életükről?						
Képes volt a vezető felhasználni a csoport közreműködését?						
4. A téma követése		0	+	++	+++	Megjegyzések
Volt-e egy világos téma? Ha "igen", mi volt az, és hogyan lehetne szavakba önteni?						
Eljutott-e a dolog lényegéig?						
A tényeket és jelentéseket is egyformán figyelembe vették-e?						
Küönböző hidakat használt-e a vezető?						
A beszélgetés közvetlenül vagy közvetve ösztönözte-e az örökség megbecsülését?						

Az örökségtúrák vezetői különböző örökségi helyszíneken dolgoznak: természetvédelmi területeken és történelmi épületekben, múzeumokban, állatkertekben és botanikus kertekben. Elszántan munkálkodnak azon, hogy reflektorfénybe állítsák örökségünket és jobb megoldásokat találjanak a jövő alakítására.

Ez a kalauz számos országból származó vezető tapasztalatain alapszik. Olyan felkészítő anyagokat tartalmaz, amelyek egy képesített örökségtúra-vezetői tanfolyam elvégzéséhez szükségesek. A 40 órás képzés megtartható akár egy önálló szemináriumként vagy egy hosszabb kurzus részeként. A HeriQ projektben jelenleg is zajlik az ilyen tréningek auditálása Európa számos országában. Mivel szeretnénk biztosítani európai örökségünk szakszerű bemutatását, ezért arra biztatjuk a kulturális és természeti örökségi helyszínek munkatársait, hogy próbálják ki az anyagunkat, és jelezzék nekünk fejlesztési javaslataikat.

